

## Ενότητα 3<sup>η</sup>

### Διήγηση: Μαρτυρία §§ 9 – 13

#### Κείμενο

9. *Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογία ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.*

Ο Μαντίθεος θα απολογηθεί σύντομα για ὅλη τη ζωή του

10. *Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην ὥστ' ἐκείνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.*

Η συμπεριφορά του Μαντιθέου στην ιδιωτική του ζωή

11. *καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διώκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικειᾶς, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ.*

Η συμπεριφορά του Μαντιθέου στη δημόσια ζωή του

12. *ἔτι δ', ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξαι περὶ ἐμοῦ δύναίτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγεννημένην· καίτοι ἑτέρους ὄρατε πολλάκις εἰς τοιούτους ἀγῶνας καθεστηκότας. πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.*

13. *πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς [τοὺς] Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλιάρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὁρθοβούλου κατειλεγμένος ἰππεύειν, ἐπειδὴ πάντας ἐώρων τοῖς μὲν ἰππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπίταις κίνδυνον ἠγομένους, ἑτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὁρθοβούλῳ ἐξαλειψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου,*

Πρόταση του Μαντιθέου να πολεμήσει ως στρατιώτης

ἡγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἑμαυτῶ

παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι. καί μοι ἀνάβηθι, Ὁρθόβουλε.

### Μετάφραση

1. Σχετικά λοιπόν με αυτήν την κατηγορία δεν γνωρίζω για ποιον λόγο πρέπει να λέγω περισσότερα μου φαίνεται ωστόσο, βουλευτές, ότι σε άλλες δίκες αρμόζει ν' απολογείται κάποιος μόνο για τις συγκεκριμένες κατηγορίες, στις δοκιμασίες όμως είναι δίκαιο να λογοδοτεί για όλη τη ζωή του. Σας παρακαλώ λοιπόν να με ακούσετε με ευνοϊκή διάθεση. Θα κάνω μάλιστα την απολογία μου όσο μπορώ συντομότερα.
2. Εγώ λοιπόν πρώτα, ενώ δεν μου απέμενε πολύ περιουσία εξαιτίας των συμφορών και του πατέρα μου και της πόλης, πάντρεψα δύο αδελφές αφού έδωσα ως προίκα τριάντα μνες στην καθεμία, έπειτα μοίρασα με τον αδελφό μου (την πατρική περιουσία), έτσι ώστε εκείνος να ομολογεί ότι έχει περισσότερα από όσα έχω εγώ από την πατρική περιουσία, και σε σχέση με όλους τους άλλους έχω ζήσει έτσι, ώστε ποτέ μέχρι τώρα να μην έχω δώσει καμιά αφορμή παραπόνου σε κανέναν.
3. Έτσι βέβαια έχω ρυθμίζει την ιδιωτική μου ζωή σχετικά με τον δημόσιο βίο μου θεωρώ ότι η σημαντικότερη απόδειξη της κοσμιότητάς μου είναι ότι δηλαδή όσους από τους νεότερους τυχαίνει να χάνουν τον καιρό τους με τα ζάρια ή τα ποτά ή με παρόμοιες ακολασίες, όλους αυτούς θα τους δείτε να είναι εχθρικοί απέναντί μου και αυτοί να λένε πάμπολλα ανακριβή λόγια για μένα και ψέματα. Αν και είναι φανερό ότι, αν επιθυμούσαμε τα ίδια πράγματα, δεν θα είχαν για μένα τέτοια γνώμη.
4. Επιπλέον, βουλευτές, κανείς δεν θα μπορούσε ν' αποδείξει ότι έχει γίνει εναντίον μου ούτε ιδιωτική δίκη που να ντροπιάζει, ούτε έγγραφη καταγγελία ούτε επίσης μήνυση για δημόσιο αδίκημα. Εντούτοις βλέπετε άλλους να έχουν εμπλακεί πολλές φορές σε τέτοιους δικαστικούς αγώνες. Αναλογιστείτε επίσης σχετικά με τις εκστρατείες και τους κινδύνους εναντίον των εχθρών πόσο πρόθυμα εκπληρώνω το καθήκον μου προς την πατρίδα.
5. Καταρχάς βέβαια, όταν συμμαχία συνάψατε με τους Βοιωτούς, και στην Αλίαρτο έπρεπε να τους βοηθείτε, αν και είχα γραφτεί στον κατάλογο από τον Ορθόβουλο, για να υπηρετώ ως ιππέας, επειδή έβλεπα ότι όλοι πίστευαν ότι έπρεπε να υπάρχει ασφάλεια στο ιππικό, ενώ αντίθετα πίστευαν (ότι έπρεπε να υπάρχει) κίνδυνος στο πεζικό, αν και άλλοι κατατάχτηκαν στο ιππικό, χωρίς να υποβληθούν σε δοκιμασία κατά παράβαση του νόμου, εγώ, αφού πήγα, είπα στον Ορθόβουλο να με διαγράψει από τον κατάλογο των ιππέων, επειδή πίστευα ότι είναι αισχρό – όταν ο λαός πρόκειται να διακινδυνεύει, εγώ αφού εξασφαλίσω ασφάλεια για τον εαυτό μου – να συμμετέχω στην εκστρατεία. Κάνε μου τη χάρη, Ορθόβουλε, και ανέβα στο βήμα

### Λεξιλογικά σχόλια

#### Ομόρριζα - Παράγωγα

οἶδ'	= δέηση, ενδεής, ένδεια
ἀπολογεῖσθαι	= απολογητής, απολογία, απολόγημα, απολογητικός, αναπολόγητος
ἀκρόασασθαι	= ακρόαση, ακρόαμα, ακροατής, ακροατήριο, ακροαστικός
δύνωμαι	= δύναμη, αδυναμία, δυναμικός, δυνατός, δυνάστης, δυναστεία, δυναστικός, δυναμώνω
καταλειφθείσης	= λοιπός, λείψανο, διάλειμμα, ελλιπής, λειψυδρία, λειψανδρία, λειψός
ἐνειμάμην	= νομή, νομάδες, νομός, νόμος, νόμισμα, νομικός, νόμιμος, διανομέας, νέμεση, Νεμέα
ὁμολογεῖν	= ομόλογος, συνομολόγηση, ομολογουμένως
βεβίωκα	= βίωση, βιώνω, βίωμα, βιωτικός (ορθότερα: βιοτικός), βιώσιμος, αβίωτος
γενέσθαι	= γένος, γενεά, γόνος, γονεάς, γενέτειρα, γενέθλια, νεογνός, γένεση, υστερογενής
διώκηκα	= διοικητής, διοίκηση, οίκημα, κατοικία, κατοικήσιμος
ψευδομένους	= ψεύδος, ψευδής, ψεύστης > ψεύτης, ψεύσμα > ψεύμα > ψέμα, ψεύτρα, ψευτίζω, αδιάψευστος
δήλων	= δήλωση, δηλώνω, δηλωτικός, αδήλωτος, δηλαδή, δηλωσίας
ἐπεθυμοῦμεν	= επιθυμία, επιθυμητικός, ανεπιθύμητος
βοηθεῖν	= βοηθός, βοήθεια, βοήθημα, βοηθητικός, αβοήθητος
πόλει	= πολίτης, πολιτικός, πολιτεύομαι, πολιτεία, εκπολιτίζω, απολίτιστος, πολιτικάντης, συμπολίτης
κατειλεγμένους	< κατά + λέγω = συλλογή, σύλλογος, εκλογεάς, καταλογάδην, εκλεκτός, επίλεκτος, ανθολόγος, ανθολογία

ίππεύειν	= ιππευτής, ιππευτικός, ιππευτήρας, ιππικός, ιππασία, ίππος
νομίζοντας	= νόμισμα, νομισματικός (βλ. ενειμάμην)
ήγουμένους	= ηγεμόνας, ηγεμονία, ηγεμονεύω, ηγεμονικός, ηγέτης, ηγεσία, καθηγητής, ανεκδιήγητος, αφήγημα, ηγούμενος
ἀναβάντων	= βήμα, βάση, βαθμός, βαθμίδα, βωμός, άβατος, αποβατικός
ἔφην	= φήμη, επευφημώ, άφατος, προφήτης, αφασία, φατικός, κατάφαση, φωνή, άφωνος, φωνητικός, φωνήεν
μέλλοντος	= μέλλον, μελλοντικός, μέλληση (=επιβράδυνση), μελλητής, αμελλητί

## Ποιητικά σχήματα

Αντιθέσεις.....	« Περὶ μὲν τοίνυν... δοκεῖ δέ μοι...», «ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις... ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις...», «δύο μὲν ἀδελφὰς... τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως...», «τὰ μὲν ἴδια... περὶ δὲ τῶν κοινῶν...», «τοῖς μὲν ἰππεύουσιν... τοῖς δ' ὀπίλαις...»
Πολυσύνδετα.....	«καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως...», «ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας...», «καὶ πλεῖστα ... καὶ ψευδομένους...», «οὔτε δίκην ... οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν...»
Επανάληψη – υπερβολή.....	« μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν...»
Πρόληψη.....	«ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ... διὰ βραχυτάτων...»
Μείωση.....	«ὅτι τῶν νεωτέρων ... διαφορὸς ὄντας ... ψευδομένους...»
Ανακεφαλαιώσεις.....	« Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας ... λέγειν...», «καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διόκηκα...»

## Ερμηνευτικά σχόλια

Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 97 – 99.

## Εργασίες

1. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 100, άσκηση 1.
2. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 100, άσκηση 3.
3. Πού στηρίζει ο Μαντίθεος το επιχείρημά του να τον ακούσουν οι βουλευτές με εύνοια;
4. Έχει παρατηρηθεί ότι ο Μαντίθεος στις παραγρ. 10 – 12 φαίνεται σαν να θέλει να φύγει κάπως βιαστικά από θέματα που ίσως δεν είναι «βολικά» γι' αυτόν και να έλθει στις στρατιωτικές του υποχρεώσεις. Συμφωνείτε;
5. Ποια κοινωνικά στοιχεία συνάγονται για την Αθήνα της κλασικής εποχής από το κείμενο αυτό;
6. Το πρότυπο του καλού και αγαθού άνδρα ήταν άμεσα συνυφασμένο με τα έργα κάποιου εν καιρώ πολέμου. Πώς φαίνεται αυτό στη διήγηση του Μαντίθεου και στον όρκο των Αθηναίων εφήβων στο λόγο του Λυκούργου;
7. Να μεταφερθούν στον άλλον αριθμό και να αναγνωριστούν γραμματικά όπως συναντώνται στο κείμενο: *πλείω, δίκαιον, πολλῆς, νεωτέρων, αἰσχρὸν*
8. Να αναγνωριστούν συντακτικά οι μετοχές και τα απαρέμφατα των παραγράφων
9. Να γραφούν τα παραθετικά των: *πλείω, δίκαιον, πολλῆς, νεωτέρων, αἰσχρὸν, μέγιστον*

## \* Παράλληλο Κείμενο

{ Δε θα ντροπιάσω τα ιερά όπλα, ούτε θα εγκαταλείψω τον σύντροφό μου, με οποιονδήποτε συμπορευθώ' θα αμυνθώ δε και υπέρ των ιερών και οσίων και μόνος και με πολλούς. Την πατρίδα δε θα παραδώσω μικρότερη, αλλά μεγαλύτερη και ισχυρότερη απ' όση παραλάβω. Θα σέβομαι τους εκάστοτε άρχοντες, θα πείθομαι στους καθιερωμένους νόμους και σε όσους άλλους ο λαός ομόφωνα θέσπισει. Και αν κάποιος καταλύει τους νόμους ή δεν πείθεται, δε θα το επιτρέψω, αλλά θα αμυνθώ και μόνος και με πολλούς. Και ακόμη τα πάτρια ιερά θα τιμήσω. Μάρτυρες αὐτῷ οἱ θεοί, Ἄγλαυρος, Ενυάλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Θαλλώ, Αυξώ, Ηγεμόνη.

(Λυκούργου κατά Λεωκράτους 77)